

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ТУРИСТИЧНОГО ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

Герасименко В.Г.

“ _____ ” _____ 2018 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього

ступеня магістра

зі спеціальності 242“Туризм” за магістерською програмою професійного
спрямування

“Економіка та організація туристичної діяльності”

на тему:

**ОЦІНКА ТУРИСТИЧНО-РЕАКРЕАЦІЙНОГО
ПОТЕНЦАЛУ ТЕРИТОРІЇ**

Виконавець:

Студентка ФМЕ

Арікова Тетяна Іванівна

/підпис/

Науковий керівник:

Доктор економічних наук, професор

Герасименко Віктор Григорьевич

/підпис/

Одеса 2018

Зміст

Вступ.....	4
Розділ 1. Теоретичні засади дослідження туристично-рекреаційного потенціалу територій.....	7
1.1. Сутність поняття «туристично-рекреаційний потенціал».....	7
1.2. Компонентний склад туристично-рекреаційного потенціалу регіону.....	17
1.3. Туристичні та інфраструктурні ресурси як базова умова розвитку туристично-рекреаційного потенціалу.....	22
Розділ 2. Аналіз туристично-рекреаційного потенціалу Тарутинського району Одеської області.....	36
2.1. Аналіз природно-рекреаційних ресурсів району.....	36
2.2. Аналіз історико-культурного потенціалу території.....	41
2.3. Аналіз та оцінка інфраструктурної складової території.....	51
Розділ 3. Інтегральна оцінка туристично-рекреаційного потенціалу Тарутинського району.....	60
3.1. Підходи до інтегрального оцінювання туристично-рекреаційного потенціалу територій	60
3. 2. Розрахунок туристично-рекреаційного потенціалу Тарутинського району Одеської області.....	67
Висновки.....	74
Список використаних джерел.....	77

ВСТУП

Актуальність теми . Сучасний стан розвитку України характеризується кардинального перебуває господарського комплексу ,основою метою якої є формування ефективної національної економіки та її регіональних сегментів .Уконтексті побудови соціально-орієнтованої моделі економіки до національних пріоритетів належить розвиток туристичної галузі ,оскільки вона характеризується високою прибутковістю, швидкою окупністю інвестицій та виключно соціальною спрямованістю.

Однак сучасний стан економіки країни, постійні адміністративні реформи у сфері туризму несприятливо позначаються на цій галузі . Зокрема ,спостерігається неефективне використання наявного туристичного потенціалу регіонів України. Її окремих адміністративних одиниць , що призводять до втрати можливостей розвитку цієї галузі на відміну від багатьох країн з транзитною економікою в Європі ,Азії та Африці.

У зв'язку з цим настає необхідність оцінки наявнот туристично-рекреаційного потенціалу(ТРП) країни, її окремих адміністративно-територіальних одиниць та розробки напрямів щодо його нарощування та активізаціївикористанн . Оцінка ТРП території є перочерговим заданням забезпечення розвитку туризму на будь- якій території.Вона є авжливою передумовою планування туристичної галузі у національному та регіональному масштабів. Без показників об'єктивної оцінки виникають складності щодо залучення інвесторів у туристичному сферу ,утрудняється розробка цільових програм розвитку туризму,ефективне використання наявних туристичних ресурсів ,їх охорона і відновлення.

Актуальність вщеназвананих питань, їх практична значущість та важливість віршення у найближчій перспективі визначити мету та завдання даної кваліфікаційної роботи.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування змісту і компонентної структури ТРП території та оцінка його сучасного стану шляхом дослідження природно-рекреаційних, історико-культурних та інфраструктурних ресурсів на прикладі Тарутинського району Одеської області.

Для дослідження цієї мети були поставлені такі завдання :

- узагальнити наукові погляди сучасних вчених щодо визначення судності ТРП, його компонентного складу;

-виявити та охарактеризувати основні складові ТРП території;

-проаналізувати ТРП окремої території, як приклад або поле для аналізу був взятий ТРП Тарутинського району Одеської області ;

-дослідити меторічні підходи різних авторів до оцінювання ТРП території;

-обрати найбільш підходящий метод оцінки ТРП території та здійснити пробу оцінювання ТРП окремої адміністративно- територіальної одиниці Одеської області , а саме Тарутинського району .

Об'єктом дослідження є процес оцінки туристично-рекреаційного потенціалу території.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти , принципи та методи оцінки ТРП окремої адміністративно- територіальної одиниці.

Для досягнення мети кваліфікаційної магістерської роботи та реалізації поставлених завдань використано загальнонаукові та соціальні методи дослідження : систематизації, теоретичного узагальнення, порівняння , економічного аналізу та інші.

Інформаційною базою дослідження слугували наукові праці та прикладні розробки вітчизняних та зарубіжних вчених і практиків із питань оцінювання ТРП територій , офіційні матеріали Державної служби статистики України , Головного управління статистики в Одеській області , Управління культури,

молоді та спорту Тарутинської районної адміністрації , періодичні видання , власні спостереження.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому ,що вони розширюють наукову базу досліджування туристично- рекреаційного потенціалу України та її окремих адміністративно- територіальних одиниць , поглиблюють знання про території , які спроможні для прийому туристів і рекреантів .

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало змогу сформулювати такі висновки та рекомендації:

1. На основі узагальнення існуючих наукових розробок щодо розуміння змісту туристичного потенціалу, розкрито його сутність не тільки як сукупності всіх наявних ресурсів туристичної діяльності, але і як здатності максимального їх використання для задоволення потреб громадян України та іноземних туристів в якісних послугах.

2. Принциповим та вихідним моментом дослідження сукупного туристично-рекреаційного потенціалу є розгляд його як системи.

3. Туристично-рекреаційний потенціал регіону представляє собою сукупність взаємопов'язаних компонентів: природно-ресурсної, історико-культурної та інфраструктурної.

4. Усі компоненти туристично-рекреаційного потенціалу є відносно автономними, однак утворюють між собою стійкі взаємозв'язки та є взаємозалежними в межах туристично-рекреаційної системи.

5. Кожна компонентна у складі туристично-рекреаційного потенціалу повинна бути об'єктом управління з боку людини.

6. Процес управління будь-якою компонентою перетворює не тільки окрему компоненту відповідно до поставлених цілей, але й туристично-рекреаційний потенціал регіону в цілому.

7. Туристично-рекреаційний потенціал функціонує й розвивається не тільки за об'єктивними законами, але й під впливом суспільства. Важливо, щоб між об'єктивними законами й потребами суспільства не було суттєвих протиріч.

8. Туристично-рекреаційний потенціал є базою розвитку відповідної діяльності. Проте, сам по собі він є досить інертною категорією. Його необхідно змусити активізуватись, працювати з метою отримання потрібного соціального й економічного ефекту.

9. Для уявлення про реальний стан туристично-рекреаційного потенціалу країни або її конкретної адміністративно-територіальної одиниці важливе значення має правильний вибір методів аналізу й оцінки. Дослідженням встановлено, що оцінці може піддаватися як загальна величина потенціалу, так і величина його окремих частин. В означеному контексті оцінка потенціалу може бути надана у вигляді або інтервальної величини (наприклад, вічний потенціал), або сумарної величини за період, що дорівнює середньому циклу відтворення потенціалу.

10. Для оцінки та аналізу різних складових ТРП доцільно використовувати експертний, бальний методи, факторний аналіз, рейтинговий порівняльний аналіз.

11. Узагальнення існуючих підходів щодо оцінювання туристично-рекреаційного потенціалу регіону дозволило сформулювати таке бачення методичного підходу до аналізу й оцінки ТРП:

- визначення потенціалу доцільно здійснювати на основі системного підходу;

- аналіз потенціалу проводиться через аналіз та оцінку його складових (природно-ресурсну, історико-культурну та інфраструктурну);

- в якості методів оцінки варто використовувати експертні, бальні методи, рейтингову оцінку та інші методи, які були б спроможні враховувати специфіку конкретного регіону

12.Методика оцінювання ТРП територій, яка розроблена співробітниками кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу і була використана нами при оцінюванні ТРП Тарутинського району Одеської області, показала свою «життєздатність» і певні переваги перед іншими підходами, що також були розглянуті в даній кваліфікаційній роботі.

По-перше вона охоплює всі основні складові ТРП- природні та антропогенні туристичні ресурси, основні показники діяльності суб'єктів туристичного сектору та його інфраструктури;

По-друге, надає більш об'єктивну оцінку конкурентних позицій регіонів за рахунок обмеження суб'єктивності думок експертів. Останнім залишаються функції формування переліку показників та визначення їх значущості;

По-третє, використовує реальні кількісні показники, що наводяться в адміністративній та статистичній звітності.

В цілому, комплексне оцінювання туристично-рекреаційного потенціалу регіонів повинно будуватись за такою моделлю, яка б відображала територію як інтегральну систему туристично-рекреаційних ресурсів, суб'єктів господарювання та процесів обслуговування рекреантів та туристів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буркацкая И. Л. Инновационные подходы к стратегическому управлению региональным туризмом / И. Л. Буркацкая // Туризм и рекреация : фундаментальные и прикладные исследования : труды междунар. науч.-практ. конф. МГУ им. М. В. Ломоносова, геогр. ф-т. – М. : Диалог культур, 2008. – С. 293-301.
2. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування: монографія / О.О. Бейдик. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2001. – 395 с.
3. Бережна І. В. Деякі аспекти теоретичних підходів до оцінки рекреаційного потенціалу Криму / І. В. Бережна // Культура народів Причорномор'я. – 2004. – № 50. – Т. 2. – С. 17–21.
4. Басова А.В. Анализ существующих подходов к оценке туристско-рекреационного потенциала / А.В. Басова // Вестник КГТУ. – 2006. - №2. – С 126-132.
5. Виклюк Я.І. Методи побудови густоти потенціального поля рекреаційної привабливості території / Я.І. Виклюк, О.І. Артеменко // Штучний
6. Веденин Ю.А. Оценка природных условий для организации отдыха / Ю.А. Веденин, Н.Н. Мирошниченко // Известия АН СССР. Серия: география. – 1969. - №4. – С. 51-60.
7. Горун В.В. Оцінка рекреаційно-ресурсного потенціалу території Одеської області// Вісник Львівського університету. Серія географічна. 2013. Вин.43., с. 24-31.
8. Горун В.В. Інтегральна оцінка природно-ресурсного потенціалу ландшафтно-рекреаційних районів Одеської області// Екологія міст і рекреаційних зон. Матеріали Всеукр. Наук.-практ. конф., 31 травня-1 червня 2012р.-Одеса, 2012.- с.68-71.
9. Горун В.В. Інтегральна оцінка історико-культурних рекреаційних ресурсів

- Одеської області// Географічні дослідження: історія, сьогодення, перспективи. Матеріали Міжн. наук. конф. Студентів та аспірантів, 5-6 квітня 2012р.- Харків, 2012.-с. 251-253.
- 10.Горішевський П. Сільський зелений туризм: організація надання послуг гостинності / Горішевський П., Васильєв В., Зінько Ю. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2003. – 148с.
- 11.Гуляев В.Г. Туризм: экономика, управление, устойчивое развитие: учебник / В.Г. Гуляев, И.А. Селиванов. – М.: Советский спорт, 2008. – 280 с.
- 12.Гнатюк М.Р. Закон України «Про туризм»: постатейний коментар / М.Р. Гнатюк. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. – 200 с.
13. Гальчинський А.С., Геєць В.М. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015). Шляхи європейської інтеграції / А.С. Гальчинський, В.М. Геєць. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 406 с.
- 14.Гуляев В. Г. Туризм: экономика, управление, устойчивое развитие : учебник / В. Г. Гуляев, И. А. Селиванов // Российская международная академия туризма. — М. : Советский спорт, 2008.
- 15.Данильчук В.Ф., Алейникова Г.М., Бовсуновская А.Я. Методология оценки рекреационной территории: Монографія.- Донецк: ДИТБ, 2003.-352 с.
- 16.Дутчак С. В. Управління регіональним розвитком туризму : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / С. В. Дутчак. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2011. – 128 с.
- 17.Дроздов А.В. Экотуризм: определения, принципы, признаки, формы // Актуальные проблемы туризма. Перспективы развития туризма в южном Подмосковье. Сб. докл. и тез. сообщений научно-практ. конференции. – М., 1999. – С. 122-129.
- 18.Економічна енциклопедія: у трьох томах / Під. ред. Мочерний С.В. — К. : Видавничий центр "Академія", 2000. — Т. 1. — 864 с.

19. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / упоряд. В.А Смолій, В.К. Федорченко, В.І. Цибух. – К. : Слово, 2006. – 372 с.
20. Жамин В.А. Инфраструктура при социализме/ В.А. Жамин // Вопросы экономики, 1977. – №2. – С.16.
21. Жупаненко А.В. Економічний розвиток неявної інфраструктури рекреаційно-туристичної сфери / Жупаненко А.В., Семенов В.Ф. // Науковий вісник Херсонського університету. Серія "Економічні науки", Херсон. — 2014. — № 9-1. — С. 65-68.
22. Жупаненко А.В. Державне регулювання неявної інфраструктури рекреаційно-туристичної сфери : автореф. дис. ... кандидата економічних наук : 08.00.03 / Жупаненко Анастасія Валеріївна. — Чергінігів, 2015. — 220 с.
23. Жупаненко А.В. Державне регулювання неявної інфраструктури рекреаційно-туристичної сфери : дис.кандидата економічних наук : 08.00.03 / Жупаненко Анастасія Валеріївна. — Одеса, 2015. — 220 с.
24. Жупаненко А.В. Дослідження поліфункціональних сегментів неявної інфраструктури рекреаційно-туристичної сфери національного господарства / Жупаненко А.В. // Технологический аудит и резервы производства, Харьков. — 2015. — № 1/7 (21). — С. 18-22.
25. Закон України «Про туризм» від 15 вересня 1995 р. №324/95-ВР. – Відомості Верховної Ради України, 1995 р., №31, с.241-260.
26. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм» - Відомості Верховної Ради України, 2003 р., №13, с.434-452.
27. Зорин И.В., Квартальнов В.А. Энциклопедия туризма. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 384 с.

- 28.Кривов С.В. Определение туристической привлекательности региона Нижегородская область: методики анализа / С.В. Кривов // Вестник Нижегородского государственного университета им. Н.И. Лобачевского. – 2011. - №4. – С.86-103.
- 29.Кусков А. С. Курортология и оздоровительный туризм / А. С. Кусков, О. В. Лыскова. – Ростов н / Д: Феникс, 2004. – 320 с.
- 30.Козырев В. М. Туристская рента / В. М. Козырев. – М. : Финансы и статистика, 2003.
- 31.Кульчицький Б.В. Сучасні економічні системи. – Львів: Афіша, 2004. – 279
- 32.Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) – 3-є вид., перероб. та допов. / О.О. Любіцева. – К.: «Альтерпрес», 2005. – 436 с.
- 33.Мельник О.В. Интегральный показатель туристической привлекательности территории: понятия та теоретичні аспекти // Регіональна економіка. – 2004. - №4. – С. 197-205.
- 34.Міхуринська К.О. Розвиток неявної інфраструктури рекреаційного комплексу (на прикладі АР Крим) : автореф. дис. ... кандидата економічних наук : 08.10.01 / Міхуринська Катерина Олександрівна. – Сімферополь, 2004. – 26 с.
- 35.Мироненко Н.С. Рекреационная геоградация / Н.С. Мироненко, И.Т. Твердохлебов. – М.: Изд. МГУ, 1981. – 207 с.
- 36.Міхайліченко Г.І. Інноваційний розвиток туризму: монографія / Г.І. Міхайліченко. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012. – 608 с.
- 37.Мухина Л.И. Опыт рекреационной оценки природных комплексов / Л.И. Мухина // Принципы и методы технологической оценки природных комплексов. – М.: Наука, 1973. – С.63-68.

- 38.Нездоймінов С.Г. Підприємницький вектор розвитку регіонального туризму: Монографія.-Одеса: Пальміра, 2011.-344с.
- 39.Немоляева М.Э. Международный туризм: вчера, сегодня, завтра / М.Э. Немоляева, Л.Ф. Ходорков. – М.: Международные отношения, 1985. –
40. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери / [В.С. Кравців, Л.С. Гринів, М.В. Копач, С.П. Кузик]. – Львів : НАН України. – 1999. – 114 с.
- 41.Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка: 80000 слов и фразеологических выражений / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова / Российская академия наук. Институт русского языка им. В. В. Виноградова / Изд. 4-е, доп. - М.: Азбуковник, 1999. – 944 с.
- 42.Одеський регіон: передумови формування, структура та територіальна організація господарства: Навч.посібник/ авт.кол.: О.Г. Топчієв, І.І. Кондратюк, В.В Яворська [та ін.].- Одеса: Астропринт, 2012.-336 с.
- 43.Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: Монографія/ за ред. В.Г. Герасименка.- Одеса: ОНЕУ, 2016.-262 с.
- 44.Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: монографія/ за ред. В.Г. Герасименка.- Одеса: ОНЕУ, 2016.-262 с.
- 45.Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: монографія/за заг.рец. В.Г. Герасименка.-Одеса: ОНЕУ, 2016.-262 с.
- 46.Про туризм : Закон України від 15 вересня 1995 р. (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
- 47.Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України : Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 22 червня 2009 р. № 330 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

48. Розвиток туристичного бізнесу регіону: Навчальний посібник / За ред. доктора економічних наук, професора Школи М.І. – Чернівці: Книги – XXI, 2007. – 292 с.
49. Севастьянова С. А. Методологические основы развития и системного управления туризмом в регионе / С. А. Севастьянова. – СПб.: СПбГИЭУ, 2005.
50. Словник іншомовних слів [укл. С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута]. – К.: Наукова думка, 2000. – 680 с.
51. Словник законодавчих термінів [Електронний ресурс]. — Режим доступу до журн. : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ТМ036987.html.
52. Семенов В.Ф. Управління регіональним розвитком туризму / В.Ф. Семенов, В.Г. Герасименко, Г.П. Горбань; за ред. В.Ф. Семенова. – Одеса-Сімферополь: ВД «АРІАЛ», 2012. – 340 с.
53. Святохо Н. В. Концептуальные основы исследования туристского потенциала региона / Н. В. Святохо // Экономика и управление. – 2007. - №2. – С. 30-36.
54. Стеченко Д.М. Передумови і напрямки формування туристичного ринку України / Д.М. Стеченко // Туризм: теорія і практика. – 2005. - №1. – С. 5-11.
55. Смирнова В.В. Туристські ресурси України: навч. посібник / В.В. Смирнова. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2009. – 190 с.
56. Слободенюк Е.В. Туризм як чинник гуманізації відносин між народами: 09.00.03 - соціальна філософія та філософія історії//автореферат ... дис. канд. філос. наук / Інститут філософії імені Г.С.Сковороди НАН України. – Київ, 2003. – 18 с.
57. Словник законодавчих термінів [Електронний ресурс]. — Режим доступу до журн. : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ТМ036987.html.

- 58.Смаль І.В. Рекреація і туризм: короткий тлумачний словник термінів і понять/ І.В. Смаль. – Ніжин : Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. – 2006. – 80 с.
59. Семенов В.Ф. Державне регулювання та управління регіональним розвитком туризму / Семенов В.Ф. // Економіка і управління. Науково-практичний журнал. — Сімферополь : НАПКБ, 2010. — № 1. — С. 40-45.
- 60.Стратегія сталого розвитку туризму і курортів в Україні (проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vincult.org.ua>.
- 61.Туристский терминологический словарь: Справочно-методологическое пособие / Авт.-сост. И.В. Зорин, В.А. Квартальнов. – М.: Советский спорт, 1999. – 664 с.
- 62.Туристический путеводитель по Одесской области – Одесса: Изд.-во «Де-Люкс», 2013.-254 с.
- 63.Туризм в Одеській області у 2017 році. Статистичний бюлетень.- Одеса: Головне управління статистики в Одеській області, 2017.-72 с.
- 64.Чудновский А. Д. Управление индустрией туризма : учебное пособие. – 2-е изд. / А. Д. Чудновский, М. А Жукова, В. С. Сенин. – М. : КНОРУС, 2005. – 448 с.
- 65.Фасмер М. Этимологический словарь русского языка / М. Фасмер [пер. с нем. О. Н. Трубачева] / под ред. проф. Б. А. Ларина. – М.: Виктория Плюс, 2008. – 432 с.
- 66.Храмцова Т.Г. Методология исследования социально-экономического потенциала потребительской кооперации: дис... д-ра экон. наук. / Т. Г. Храмцова. – Новосибирск : Центросоюз РФ; СибУПК, 2002. – 374 с.
67. Шабалина Н. В. Эволюция представлений о туристско-рекреационном потенциале как основе формирования и развития туристско-

рекреационных систем / Н. В. Шабалина, В. С. Власов // Туризм и рекреация: фундаментальные и прикладные исследования : сб. трудов межд. научн. конф. – М. : Советский спорт, 2008. – С. 391-399.

68. Шепетюк С.М. Рекреційно-туристські ресурси як основа туристично-рекреційних послуг / С.М. Шепетюк // Туристична освіта в Україні: проблеми і перспективи: Зб. наук. праць. – К.: Тонар, 2007. – 356 с.

